

AKTUÁLNÍ ZMĚNY V HODNOCENÍ PROJEKTŮ

Od roku 2026 dochází ke změně přístupu v hodnocení projektů v rámci Projektového schématu AOPK ČR Operačního programu Životní prostředí 2021-2027 vzhledem k volbě nejvhodnějšího řešení a využití potenciálu lokality pro obnovu mokřadu.

Každý projekt, nehledě na typ navrženého opatření, bude nově kontrolován v mapové aplikaci „Podklady pro externí žádosti“, kde bude **zhodnocen potenciál lokality pro případnou obnovu mokřadu**, který je před ostatními návrhy preferován.

Pokud bude lokalita projektu zasahovat do vrstev „**Potenciální obnova slaniska či rašeliniště na zemědělské půdě**¹“, mezi povinné přílohy bude patřit v rámci popisu a posouzení výchozího stavu lokality před realizací opatření, příkládaného k dotační žádosti, **relevantní posouzení**, které bude sloužit jako podklad pro nalezení nejvhodnějšího řešení s ohledem na potenciál lokality. Konkrétně se jedná o dostatečně detailní posouzení geomorfologické, hydrologické (hydrochemické) a půdních poměrů. Výsledky rozšířeného posouzení budou zohledněny do návrhu řešení. Cílem je obnova původního typu mokřadu. Při tvorbě nového mokřadu v místě, kde před tím mokřad vyvinutý nebyl, je primárním cílem tvorba mokřadu typického pro dané území.

¹ Mapa lokalit Potenciální obnova slaniska na zemědělské půdě byla zpracována na základě nálezů slanomilných druhů z NDOP, biotopů vázaných na půdy s vyšším obsahem solí z vrstvy mapování biotopů a okrsků slanomilné vegetace na jižní Moravě zkoumané v roce 2020 ve studii Jiřího Danihelky (*Danihelka J., Chytrý K., Harásek M., Hubatka P., Klinkovská K., Kratoš F., Kučerová A., Slachová K., Szokala D., Prokešová H., Šmerdová E., Večeřa M. & Chytrý M. (2022) Halophytic flora and vegetation in southern Moravia and northern Lower Austria: past and present. – Preslia 94: 13–110, <https://doi.org/10.23855/preslia.2022.013>).*

Mapa lokalit Potenciální obnova rašeliniště na zemědělské půdě byla zpracována spojením vybraných dat z rašeliništního archivu, vybraných dat založených na Komplexním průzkumu půd (KPP) a vybraných dat založených na bonitovaných půdně-ekologických jednotkách (BPEJ). Mapa přebírá práci VÚMOP zaměřenou na identifikaci půd bohatých na uhlík, která proběhla v letech 2022-2023 za účelem přípravy standardu dobrého zemědělského a environmentálního stavu půdy č. 2 v souladu s ustanovením čl. 12 návrhu Nařízení Evropského parlamentu a Rady ke strategickým plánům 2018/0216 (DZES2). Jelikož závěrečná zpráva VÚMOP není veřejně dostupná, jsou přebírány relevantní části, které popisují datové sady využitě také pro sestavení vrstvy rašelinných půd.

Odborný výklad:

Mokřady

Funkce mokřadů je především podpora a udržení vysoké biologické hodnoty území a posílení vododržnosti.

Nejběžnějšími typy mokřadů jsou v našich podmínkách vlhké a podmáčené louky, rašeliniště, slatiny, slepá ramena a periodické tůně vč. efemerních polních rozlivů. Na jižní Moravě jsou více zastoupena také slaniska.

Při obnově a tvorbě mokřadů je důležité zvolit správný typ mokřadu. Pokud obnovujeme mokřad, pak je třeba prvotně obnovovat původní typ mokřadu.

Při návrhu opatření je nutno dbát na maximální využití revitalizačního potenciálu území a realizovat nejlepší možné řešení, řešení s největším efektem a udržitelností – zejména je třeba pečlivě zvážit způsob obnovy mokřadů na slaniscích a na organogenních půdách v rámci zemědělské půdy.

Rašeliniště a slatiny

Speciálním typem mokřadu jsou rašeliniště a slatiniště. Jde o mokřadní biotop tvořený rašelino tvornou vegetací, ve kterém dochází díky extrémním stanovištním podmínkám tlumícím dekompozici organické hmoty k hromadění špatně rozložitelné organické hmoty (humolitu). Mikrorelief rašeliniště je členitý nerovný povrch tvořený bulty, šlenky, jezírky a plošinkami.

Obecně je cílem revitalizací na rašeliništích obnova stanovištních podmínek a funkcí ekosystému co nejbližší stavu, který by na daném místě panoval před vznikem poškozujících vlivů. Základní cíle při obnově vodního režimu rašelinišť zahrnují:

- i) zvýšení hladiny podzemní vody na úroveň odpovídající přírodnímu stavu,
- ii) obnovu přirozeného pohybu vody rašeliništěm,
- iii) obnovu přírodního stavu hydrologických prvků/struktur, které jsou s rašeliništěm funkčně propojeny (např. prameniště, vodní toky, záplavová území).

Je nezbytné rozpoznat a určit cílový typ společenstva/biotopu.

Tématu se podrobně věnuje [Standard SPPK B02 002 Obnova vodního režimu rašelinišť a pramenišť](#).

Slaniska

Slaniska jsou v České republice vzácným biotopem. Vedle typických porostů halofilních druhů se občas lze setkat s ruderalizovanou vegetací, v níž se uplatňují i některé méně náročné halofyty. Jde o louky, pastviny a ruderální trávníky slaných půd, porosty mohou být otevřené i uzavřené, s travinnou nebo bylinnou dominantou. Slaniska byla často po odvodnění převedena do intenzivně obdělávané orné půdy, ale často zůstala pomístně či periodicky podmáčená a uchovala si revitalizační potenciál vč. banky diaspor slaništních druhů.

Slané půdy jsou těžké, zásadité, bohaté na ionty lehce rozpustných solí (K^+ , Na^+ , Ca^{2+} , Mg^{2+} , Cl^- , SO_4^{2-} , CO_3^{2-} a NO_3^-), v zimě a na jaře zamokřené a po zbytek roku zpravidla vyschlé.

Slaniska vznikají (a) v okolí minerálních pramenů, (b) v mokřadech sušších oblastí, kde výpar převyšuje zasakování, takže ionty solí vztlínající v půdním profilu se hromadí při povrchu (např. v okolí běžných pramenů, na úpatí slinitých bílých strání, v periodicky podmáčených nivách menších toků a v bezodtokých terénních sníženinách), a (c) sekundárně na ruderalizovaných místech, zejména kolem návesních rybníčků a v okolí solených vozovek.

Slaniska patří k našim nejohroženějším biotopům. Mizí vlivem změn vodního režimu, převedením do intenzivně zemědělsky obdělávané půdy, silné ruderalizace a zarůstání vyšší vegetací. Vyžadují udržování vysoké hladiny podzemní vody na jaře s jejím následným poklesem během léta. Vhodným managementem na slaniskách je vedle obnovy vodního režimu pastva a mechanické narušování půdy na vlhkých místech.

Obecně je cílem revitalizací obnova stanovištních podmínek (zejména vodního režimu) a funkcí ekosystému co nejbližší stavu před vznikem poškozujících vlivů. Je nezbytné dobře rozpoznat a určit cílový typ společenstva/biotopu.

Tůňe

Tůňe jsou nestabilní biotopy, podléhají rychlé sukcesi – zazemnění. Při jejich tvorbě a obnově je třeba stanovit účel, nejčastěji jde o podporu druhu, ale účelné může být také vytváření tůňe v místě rušení podpovrchového odvodnění, tvarování tůňe v rámci zasypávání napřímeného koryta při revitalizaci vodního toku (např. z důvodu vyrovnaní bilance hmot v rámci revitalizace) nebo vytváření periodických vodních ploch nebo zasakovacích prvků ve svahu nebo údolnici hrazených funkčním zemním valem za účelem zlepšení vodního režimu krajiny a zpomalení odtoku.

Při návrhu opatření je třeba pečlivě zvážit výběr vhodného místa, např. riziko snížení revitalizačního potenciálu bývalého mokřadu jiného typu (viz výše), existence pastvin, existence zdroje vody, otázka kvality vody, potenciál šíření invazních druhů, atp. Tůňe mají splňovat technické parametry, jako je velikost a tvar, sklony břehů, hloubka tůňe a další, které se odvíjejí od stanoveného účelu a kterým se podrobně věnuje [Standard SPPK B02 001 Obnova a vytváření tůňe](#).

Ohrožení a degradace mokřadů spočívá především v absenci původního hospodářského využití mokřadů, zejména extenzivního kosení a pastvy, zalesňování a odvodňování mokřadů. Zásadní vliv má i splach z polí, či zregulování toků. Z toho by mělo vyplývat, jaká péče a management je žádoucí pro tento typ ekosystému. Hlavní funkce mokřadů, požadavky na budování, obnovu a údržbu jsou dále uvedeny v publikaci: Tomáš Just a kol. (2020) [Ochrana a zlepšování morfoloického stavu vodních toků: Revitalizace, dílčí vodohospodářská opatření, podpora renaturačních procesů](#). AOPK ČR, Praha.